

Lőrincz György

95+1+10

Tisztelt Egybegyűlte, kedves Barátaim!

Amikor Ferenczy Ferenc volt polgármester, a szoborállítás ügyének legfőbb pártolója fölhívott, s figyelmeztetett a közelgő Sütő-évfordulóra, először elutasítottam. „Nem kell minden évben emlékezni – mondtam –, az évenkénti emlékezéssel az esemény elveszíti sajátos fényét. Önnön értelmét. Értékét.”

Mire Ferenczy doktor emlékeztetett, hogy ez nem egy év a sok közül, ez már a tizedik éve annak, hogy áll a szobor. „Létezhetetlen – mondtam –, bár rég tudom, az éveknek szárnya s a gondolatoknak célja van.” Azt is hozzáfűzte: „Kellene mondj pár szót Te is!” Ez ellen már tiltakoztam.

Aztán csiklandozni kezdett a gondolat: Sütőről újabban, de már régebben is, többnyire azok vagy azért emlékeznek, akik temetni akarják. Mély merítéssel hantolnák el súlyos, vizes, agyagos földbe, vagy dobnának újabb és újabb rögöt az emlékezés sírhantjára. Akik tagadják „az anyanyelv diribdarabjai közé született” író egyetemes gondolatait, műveinek esztétikai értékét, páratlan metaforáit. Ez egy elmondható gondolat, villant át rajtam, ahogy az is, hogy itt és most Székelyudvarhelyen valószínűleg azok emlékeznek, akik azért gyűlte össze, hogy ne temethessék el Sütő Andrást! Akik Sütő Andrástra, a fáklyatartó emberre gondolnak, akiknek vezérlő csillaga Sütő András, még ha a gondolatok útvesztőjében – útke-

reszteződésében – el is tévelyedett néha. A hittartó emberre, akinek a művei, gondolatai: *Anyám könnyű álmot ígér, a Perzsák, az Engedjétek hozzám jönni a szavakat* nemzedékeken át tartották bennünk a gyengülő hitet, a kétkedés pillanataiban erőt adtak a hétköznapok elviseléséhez.

Persze felmerült már bennem is a gondolat, hogy Madách Imre nagyszerű tragédiája után érdemes-e még drámát írni, és nem csak a magyar irodalomban. Látom azt is, sokan csak Sütőre vonatkoztatnák az eltévelyedés jogát! És tudom azt is, hogy a görcsös tagadók, hitvitázók és igehirdetők mind próféták akarnak lenni ők maguk is. Sütő András jogán! Ahogy azt is, hogy az irodalom irányítóját többnyire ott és azok állítják, irányítják, ahol az eszméket gyártják, de az olvasás próbáját nem biztos, hogy éppen azok a művek viszik el, amelyek tagadják a parciális vagy egyetemes tényét. Az egyetemeségén belül az egyedit. A színpompás mezőn belül például a kankalin létét.

Amikor az ember túléléssel viaskodik, nem biztos, hogy az Adriáról álmodik. Bár tudom azt is, amire figyelmeztet: „Amikor semmit nem lehet nyíltan kifejezni, akkor az ember megtanulja, miként értelmezze a hallgatást.” Ahogy azt is – és ezt már én fűzöm hozzá –, hogy a hallgatás, a csend súlyosabb néha, mint a szó, de azt is, hogy a szó és a beszéd tett min-

ket emberré. És emberként nem fogadhatjuk el sem a tiltást, sem a létünk tagadását. „Mert ha porból lettünk is: emberként meg nem maradhatunk az alázat porában” (*Káin és Ábel*). És Sütő András, a Sütő-életmű erre figyelmeztet. Ennek a jegyében születtek meg fagyos, zúzmarás időben éltető gondolatai, halhatatlan drámái: *Egy lócsiszar virágvasárnapja*, *Káin és Ábel*, *A szúzai menyegző*.

Kiálts, ember – biztat –, még ha nem is figyelnek Rád! Mert a világban és Európában egyre több és több példa van a kisebbségi lét fájdalmainak tudatos elhallgatására. Ahogy arra is, hogy a világelít egy másodrangú ember – a „homo bunkó” – megteremtésén dolgozik nagy erővel. Viszont tény az is, hogy a nemzethalál gondolata újabban

már – épp a mostani történések okán – nem csak a mi fájdalmunk! Nem csak mi érezzük át és féljük a nemzet-halált. Végigriad ma már Európa más nemzetein is. És vigasztaló az is, hogy Magyarországon, a magyar dráma napján él és hat Sütő András!

Ezek a gondolatok ébredtek bennem, legszívesebben persze csak annyit mondanék: áll a szobor! Igen, itt, Székelyudvarhelyen, és nem Marosvásárhelyen, nem Pusztakamaráson. Itt, Székelyudvarhelyen. És ez, megmondom, kivételes boldogsággal tölt el. Ahogy az is, hogy itt áll mellette Tomcsa Sándor szobra is és a Széchenyi Istváné is.

Nézem őket: jó helyen álltok, mondom magamnak, álljatok sokáig, akár az idők végezetéig is.

II. Rákóczi Ferenc lovas szobra – részlet